

Ислом Нури

«Dor-ul-Vatan» nashriyotining Ilm-fan bo'limi tayyorlagan
Tarjimon Abdullox Muxa mmad

Соатлар секин юргани билан вақт тез ўтиб кетади

Ўлим, бу - нишонга бориб теккан ўк,
Тугилиш - шиддатла тортилган камон.

Яккаю ёлғиз Аллохга хамдлар ва пайгамбарига салоту саломлар
бўлсин!

Инсонларни кузатган, уларнинг ўз вақтларини қандай
ўтказаетганлигини кўрган киши кўпчилик одамлар вақтларини беҳуда
ўтказаетганини, умрдан фойдаланиш, вақтни ганимат билиш
неъматидан махрум эканига гувоҳ бўлади.

Кун ўтказиб хурсанд бўлаётган бу инсонларнинг ҳолати ажаб. Улар
ўтаётган ҳар бир лаҳза инсонни дунёдан узоклаштириб, қабр ва
Охираат сари яқинлаштираётганини наҳот англамаслар?! Аслида ҳар
бир кун умр деб аталмиш қасрнинг бир гишти эмасми?!

Модомики қимматли вақтлар қайтарилмас ва лаҳзада ўтиб кетадиган
бебаҳо бойлик экан, мўмин уни қандай сарфлашни ҳам яхши билмоғи
лозим.

Биз Аллохдан умрлари узок, амаллари яхши бўладиган кишилардан
қилишини сўраймиз. Албатта сўров-илтижолар Аллохнинг Ёлғиз
Ўзигадир.

Ислом Нури

Вақтнинг қиймати ва муҳимлиги

Агар инсон бирор нарсанинг қиймати ва муҳимлигини билса, ўша нарсага каттик эътибор беради ва уни беҳуда йўқотмайди.

Бу ўз-ўзидан маълум.

Демак, вақт доимий неъматдаги инсоннинг абадий ҳаётининг негизи ва аламлантирувчи азобдаги тор ҳаётининг негизидир. Ибн Қаййим ёзади: *«Инсоннинг вақти бу ҳақиқатда унинг умридир. Вақт булутдек ўтиб кетади. Кимнинг вақти Аллоҳ учун ва Аллоҳ билан бўлса, бас, вақт у кишининг ҳаёти ва умридир. Бундан бошқалари эса инсоннинг ҳаётидан ҳисобланмайди. Инсон ўз замони ва вақтининг кадрини билиши, бирор лаҳзасини ҳам беҳуда ўтказмаслиги ва шу вақтда энг афзал сўзу амалларни бажармоғи лозим. Унинг нияти мудом яхшиликда қоим бўлиши ва бажариладиган амалларда сусткашлик қилмаслиги керак».*

Дарҳақиқат Куръон ва суннат вақтга турли томонлардан эътибор берган. Аллоҳ таъоло бир неча сураларнинг бошларида тун, кундуз, тонг, чошгоҳ ва аср вақти каби куннинг бўлаклари билан касам ичди:

« (Borlikni o'z zulmati bilan) o'rab kelayotgan kechaga kasam. Yorishib ko'ringan kunduzga kasam ».

«Tongga kasam. (Zul- Xijja oyidagi birinchi) o'z kechaga kasam ».

«Choshgoh vaktiga kasam. (Zulmatidan bilan to'rt-atroffni) koplaborab olingan kechaga kasam ».

«Asr (vakti) ga kasamki, (barcha) inson ziyn-baxtsizlikda».

Ислом Нури

Ma'lumki agar Allox taolo biror bir narsa bilan kasam ichsa, shu paytda narsing muhim va ulug' ekleligiga dalolat kiladi.

Sunnat vaqtning muhimligi va inson Kiymatda vakti xakida surralajagi xakida kuzatilib keldi.

Muoz ibn Jabal raziyalloxu anudan: Rasululloh salalloxu alayhi va sallam dedilar:

«Kiomat kuni to tvor xislat xakida surmaguncha bandaning qadami siljimadi;

1) Umrinini qanday utkazganligi xakida,

2) Yoshligidan qanday foydalanilganligi xakida,

3) Molini kaerdan topib, kaerga sarf kilganligi to'grisida,

4) Bilgan narsasiga amal kilganligi to'grisida ».

Rasululloh salalluxu alayhi va salom bazi xadisi shariflarida xabar berib otadilar, vaqt bu Alloxning bandalariga berilgan ne'matlardan biridir. Banda bu nematning shukrini ado kilmogi kerak, aks xolda ushbu ne'mat undan olib ko'riladi va o'tib ketadi. Vakt ne'matining shukri esa uni toat-ibodat va boshqa amallarda utkazish bilan bog'liq bo'ladi.

«Ikki ne'mat borki, ko'chib o'tishdan (foydalanilgandan) maxrumchilar, (ular) soglik va boshqa vaqt».

Хадиснинг асл матнида «магбун» калимаси ишлатилган. Бу калима «савдода алданиб кимматбахо матосини арзонгаровга сотиб юборган»

Ислом Нури

деган маънони англатади. Ха, хакикатан ҳам кўпчилик инсонларда энг кимматбаҳо бойлик бўлган вақт энг арзон нарсага айланиб қолган.

Musulmon kishiningni vaqtidagi vazifalari

Modomiki vaqt shunchalik ahamiyatli ekan, demak musulmonning paytdagi vazifalari bor. Musulmon kishi ana shu vazifalarni tushunib ado qilmasligi shart.

Ular:

1. Вақтдан имкон қадар унумли фойдаланмоқ: Бебаҳо мол-давлатини беҳад асраб-авайлайдиган инсон аслида бебаҳо вақтига бунданда эътиборлироғ бўлмоғи, уни фақат хайрли ўринларда хайрли мақсадларга ишлатиши лозим эди. Салафи солихлар вақтларига жуда эътиборли эдилар. Чунки улар вақт кадрини яхши англадилар. Улуг имомлар ҳар бир вақтни фойдали илм, яхши амал, нафсга қарши кураш ёки бошқаларга фойда етказиш билан ўтказиб охираг гамини ердилар.

Хасан Басриё айтди: «*Shunday zotlar bor edi-ki, sizlar dixram-dinorlaringga xaris bulganingizdan keyin ular vaqtlarga kattikrok xaris edilar*».

2. Вақтни тартибга солиш: Диний ва дунёвий ишларни батартиб адо этмақ мусулмон кишининг вақти олдидаги вазибаларидандир. Ана шунда ишлар бир-бирига халал бермайди. Муҳим ва номуҳим амаллар ўз ўрнини топади.

Солихлардан бири айтди:

Ислом Нури

«Банданинг (ўтган) вақтлари тўрт турли бўлади, бешинчиси йўқдир;

1) *Ne'matda,*

2) *Kulfatda,*

3) *Itoatda,*

4) *Ma'siyatda,*

Vaktning хamma хolatida хam zimmанда Alloxning ibodatidan ulush bordir. Demak kimning vakti toatda utgan bulsa, unining yuli Allox tarafidan unga berilgan marxamatga yani Allox uni xidoyatlab, ibodatga muvaffaqiyat kilib kyganiga shoxid bo'libdi. Kimningning vakti ne'matda o'tgan bo'lib, unining yuki shukr kilishdir. Kimningning vakti ma'siyatda o'tgan bulsa, uning tavli va istigfordir. Kimning vakti kulfat (sinov) da o'tgan bulsa, uning roli rolikilik va sabrdir ».

3. Бўш вақтни ганимат билиш: Бўш вақтини неъмат эканидан кўпчилик гофил ўтади. Окибатда инсонлар неъмат шукрини адо этмайдилар.

«Ikki ne'mat borki, ko'chib o'tishdan (foydalanilgandan) maxrum qilinganlar: soglik va boshqa vaqt».

Rasululloh salalluxu alayhi va sallam juda vaqtni ganimat bilishga undab, shunday dedilar:

«Besh narsani besh narsadan oldin ganimat bilgin ... Mashgul bulib kolishishdan oldin bush vaqtini ganimat bil».

Ислом Нури

Solixlardan biri aytadi: *«Bo'sh vaqt ulkan ne'matdir. Agar banda havo-nafsga va shaxvatlarga berib bu ne'matga shukr kilmasa, Allox uning kalbidagi va (xotirjamlik) nematini barbod kilib tashladi va u topadigani sofligini olib qo'ydi»*.

Оқил инсон бўш вақтини яхши ишлар билан ўтказиши. Акс ҳолда у жазоланиб, бўш вақт неъматидан маҳрум бўлади. Шунинг учун айтадилар: «Бўш вақт эркаклар учун гафлат, аёллар учун эса шахватпарастликдир». Яъни, эркаклар бўш вақтларини уйку ва беҳуда ўйинлар билан гафлатда ўтказсалар, аёллар турли-туман корин тўйдирмайдиган пиширикларни пишириш, шайтонни хурсанд қиладиган беҳуда гаплар, ясан-тусан ва хою хавас йўлида ўтказадилар.

Vakti tejashga yordam beraman

1. **Oziga ozi xisob berish:** Bu samarali uslub solixlar odati, takvodor zotlar yulidir. Aziz birodar, uzingizning uzingiz hisob-kitob kiling. Kunni qanday va nimalarda o'tkazding? Shu kuningizda sizning ishchiligingiz ko'paydimi yoki yomonligingizmi? Shu bir kuningizning javobini bera olasizmi?

2. **Нафсни олийҳимматликка чиниктириш:** Кимки ўзини олий ишларни қилиш ва бекорчи ишлардан узоклашишга ўргатса, ўз вақтини ганимат билган бўлади. Чунки фаол инсон беҳуда ишлар билан каноатланмайди. Киши химмати қанча баланд бўлса, қиладиган амаллари ҳам шунча улуг бўлади.

3. **Vaktlarni muxofaza kiladigan kishilar bilan suhbatda bo'ladi:** Albatta, solih zotlar bilan xamsuxbat bulymok kishining vaqtini ganimat bilishga urgatadi.

Ислом Нури

Xtganlardan bir gap bor:

Agar bir kavmning orasidada bulsang, yaxshiligiga yondoshgin. Yomonlaridan yiroq yur. Aks xolda ular bilan birga xalok buzilgan. Siz kishidan ozi xakida emas, bundan tashqari xamsuxbati xakida suragin. Chunki xar kim o'z yakinigga ergashadi.

4. Salaflar xayotidan ibratlanish: Salaflar xayotini urganish biz uchun nixoyatda faydali. Chunki ular vaqtning kadrini va umrning axamiyatini anglaganlarning eng yaxshi tomonlari. Ular umrning xar laxzasini ganimat bilish va uni Alloxga itatada o'tkazishida eng chiroyli namunadirlar.

5. Vaktdan unumli foydalanishda turlicha yo'l tutish: Inson bir ish xadeb takrorlanaversa, zerikib koladi. Demak turli amallar bilan o'z-o'zdan shugullanib turish vaqtidan belgilab qo'yilgan juda ko'p foydalanishda yordam beraman.

6. Otgan vaqt qaytmasligini idrok kilish: Vaktни ortga qaytarishning iloji yok va kelayotgan kunni utib ketgan kunning orqasiga evaz kilish xam mumkin emas. Xasan Basriy shunday deban edi: «Odam bolasini har bir kuni kuyidagi suzlarni aytib o'tdi:» *Ey odam bolasi, men yangi kunman va kiladigan amalga guvohman. Agar o'tib ketsam, qaytib kelmayman. Xoxlagan ishingni kil, uni oldingda topasan va xoxlagan ishingni kechiktir, u senga xargiz qaytib kelmaydi* ».

7. Ylimni eslash: Inson dunyoni ortda ko'ldirib oxiratda yuzlangan vaqtda, xatarolini tuzatish va yugotgan narsalarini butlash uchun – garchi o'zgina bylsa ham – muxlat berilishini orzu kilib koladi. Chunki amal vakti tugab, hisob va yozo kuni etib kelgan buladi. Tushgan inson vaqtini Allox

Ислом Нури

taolo roziligi yilida sarflashga intiladi.

8. Ёмон хамсухбатдан йирок бўлиш: Албатта дангасалар ва вақтларини беҳуда ўтказувчилар билан аралашиб юриш инсонни бузади ва вақтини беҳуда ўтишига сабаб бўлади. Абдуллох ибн Масуъд разияллоху анху айтган эди: *«Кишининг хамсухбатига эътибор беринглар. Чунки хар ким ўзига ўхшаш инсонлар билан дўстлашади».*

9. Kiyomatda vaqti xakida so'ralishni yodda tutish: Banda bu o'gir kuni Ulug Robbisining huzurida turadi, umrini qanday utkazgani va nimalarga sarflagani xakida albatta so'raladi. Bu xakda Rasululloh salalluxu alayhi va sallam aytadilar:

«Besh narsa xakida so'ralmaguncha bandaning ikki oyagi siljimaydi: Umrini qanday utkazgani xakida. Yoshligidan qanday foydalanishni xakida ».

Бу нарсалар кишига вақтини тежашга ва Аллох розилиги йўлида вақтидан унумли фойдаланишга ёрдам беради.

Уламоларимиз вақтларини қандай ўтказганлар?

Хасан Басриё айтди: *«Ey odam bolasi assida sen kunlardan iborat. Agar bir kuning utsa, sening bir buzilib ketibdi ».*

«Ey odam bolasi, kunduzing sening mehmoningdir. Unga yaxshilik kil, shunda u seni maktab ketadi. Agar yomonlik kilsang, seni yomonlab ketadi. Kechang ham Xuddi shunday ».

«Bu dunyo uch kundan iborat:

Ислом Нури

- 1) *Kechagi kun, o'tib ketib bo'ldi.*
- 2) *Ertangi kun, sen unga etmasliging mumkin.*
- 3) *Bugungi kun, u seniki sen unda amal kilib kol ».*

Abdullox ibn Masuda raziyalloxu anu aytdi: *«Kuyosh botib, kunim utib va menga berilgan muxlat kismi, unda amalim ortiq bulogmani ochinganim kabi biror narsaga ochmadim».*

Ибнул Каййим айтади: *«Вақтни беҳуда ўтказиш ўлимдан каттик. Чунки вақтни беҳуда ўтказмок сизни Аллоҳдан ва Охират ховлисидан узиб кўяди. Ўлим эса сизни дунё ва унинг ахлидан узиб кўяди».*

Суррий ибн Муфлис айтади: *«Агар сен молнингнинг камайганига ачинаётган бўлсанг, умрингнинг камаяётганига йигла».*

Вақтларимиздан қандай фойдаланамиз?

Вақтдан фойдаланиш ўринлари кўп. Муслмон киши ўзига муносиб ва тўғрирок ўринларни танлаб олиши керак.

1. **Аллохнинг китобини ялдаш ва о'рганish** : Бу - вақтдан фойдаланганда ularning ishlarini yaxshi bajarasiz. Darxakikat Rasullox salalluxu alayhi va sallom Alloxning kitobini o'qiganiga targ'ib kilib, dedilar: **«Sizlarning ishchilaringizni kur'onni o'rgangan va uni boshqalarga o'rgatganlarizdir».**

2. **Илм ўрганиш**: Дархакикат салафлар илм талаб килиш билан вақтларини ўтказар эдилар. Чунки улар ўзларини емок-ичмокдан кўра

Ислом Нури

илмга кўпроқ мухтож деб билардилар. Илм талабида вақтдан унумли фойдаланиш учун куйидагиларга эътибор бермоқ даркор: Дин ва дунё учун зарур бўлган дарсларга катнашиш, фойдали кассеталарни эшитиш ва фойдали китобларни мутолаа қилиш ва х.к.з.

3. Аллохни зикр қилиш: Зикр каби уни ҳамма вақтда ҳам қилиш мумкин бўлган амал йўқдир. Зеро бу фойдали ва осон амал бандадан бирон сарф-харажат ёки куч талаб қилмайди. Расулulloх саллаллоху алайхи ва саллам асхоблардан бирига насихат қилиб шундай деган эдилар:

«Tiling Alloxning zikri bilan doimiy ravishda nam bulib tursin! (Allox Tavsiyini doimiy kilib yurgin)».

Musulmonning kalbi oz Xojasi zikri bilan obod bulsa naqadar yaxshi!
So'zlasa, Uning zikri ila so'zlaydi. Xarakat kilsa, Uning buyrug'i bilangina xarakatlanadi.

4. Nafl ibodatlarni ko'chaytirmoq : Bu umrni Alloxning itatida utkazish uchun kulay fursat hamda nafsni tarbiyalash va uni poklash uchun muhim omildir. Bundan tashkari nafl ibodatlar, bolalarni baxshida qilishda ishtirok etishgan jamoatchilikni jalb qilish uchun beriladigan shart-sharoit. Nafl ibodatlarning yangi bir ulkan faydasi, u banda Alloxning muxabbatiga tushishiga sabab bo'ladi.

«Bandam Menga nafl ibodatlar bilan yakinlashishda davom etaversa, Men uni yaxshi ko'rib kolaman».

5. Аллохнинг динига чакириб, яхшиликка буюриш ва ёмонликдан қайтариш ҳамда мусулмонларга холис бўлиш: Бу

Ислом Нури

амалларнинг барчаси ўтаётган умримиздан унумли фойдаланиб қолишимиз учун берилган имкондир. Зеро инсоният тарихида пайгамбарлар жўнатилишидан мақсад ҳам Аллох таъолонинг динига чақириш бўлганди:

«Айтish:» Mening evlim bo'ldi. Men Alloxga chaqirilgan kilaman. Men va menga ergashgan kishilar anik xujjatga - ishonchga egamiz».

Aziz birodar, vaqtingni ganimat bilib chaqirishga kirishing.

6. Karindoshlar ziyрати va sila raxm : Bu amallar kishining Allox raxmatiga sozovor qilinishi va umri ortiq, rizki mvl bulishida xamda oxirgi okibatda jannatga kirishiga asosli sababdir.

«Kimki rizki keng va umri uzun kilib berilishini istasa, karindoshlariga oilaviy raxm kilsin».

7. Fazilatli vaqtlarini ganimat bilish : Masalan: Farz namozlardan keyin. Azon bilan takbir orasi. Kechaning so'nggi uchdan bir kismi. Bamzod namozidan keyin kuyosh chikkunicha bo'gan vaqt. Ruzadorning iftor oldirilgan dasturxon ustida o'tirgan vakti. Banda ulug ajru savoblarga erishi uchun bu vaqtlarni ganimat bilimi kerak.

8. Faydali ilmlarni o'rganish : Masalan: Tabobat, til, matematik, fizika, duradgorlik va xokazolarni ozi va boshqalarga foyda etkazish maksadida mukammal o'rganmoq.

Aziz birodar! Biz yukorida sanab o'tilgan xolatlarni sizga bir misol sifatda keltirdik, xolos. Siz esa oz zimmanizdagi vazifalaringizni o'zingizning qo'lingizda juda yaxshi darajada ado etishi kerak tutasiz deb umid

Ислом Нури

қилaman.

Вақтни зое қилувчи офатлар

Ҳаётда musulmon kishining vaqtini zoo kiladigan ko'pgina ofatlar mavjud.

1. **Gaflat** : Bu tezkor musulmonlar chalingan xatarli kasalikdir.

«Biz jin va inspdan ko'chalarini jaxannam uchun yaratganimiz muhakkakdir. Ularniing dillari haqida anglay olmaydilar, ko'zlari haqida kora olmaydilar, kuloklari haqida eshitmaydilar. Ular chorvachilik kabidirlari, yuq, ular (beakl, befaxmlikda) chorvachilikdan xam batterdirlar. Ana oshalar gaflatda kolgan kimsalardir ».

2. **Paysalish chapish** : Bu vaqtni barbod va umrni bexuda utishiga olib boradi. Afsuslar bulsinkim, bugun payg'ambarga solib «keyrok» kilarmman, degan suz ko'pchilik musulmonlarning sheori va mijozi bulib kolgan.

Xasan Basriy rohimaxulloh aytadi:

«Ишларни пайсалга солишдан эҳтиёт бўл. Чунки сен бугунинг билансан, эртанги кунинг билан эмассан».

Aziz birodar, amallarni, xususan tavbani kechiktirishdan saqlaning. BUGUN borsiz, etaning esa kafolati berilmandir. Garchi ertangi kunning umidida yasangiz ham, sizni ibodatdan tusib ko'shgan xastaliklar, kulfatlar va o'ttinchi ishlarni yodga olmoqchi har bir kunning o'z hayoti va har bir vaqtning o'z vazifasi borliginini tushunasiz. Demak musulmonning xayotida bush otadigan vakti yuq ekan. Toat-ibodatlarni kechiktirishi

Ислом Нури

insonni o'za ibodatlarini butkul tark kilishiga olib boradi. Xayot bu assida ulug ne'matdir.

Uni emirguchchi, bilgin, gaflatdir.

Dema ajal kechdir yo'qi barvaktdir.

Ÿlim xakikatdir, o'lim bazakdir.

Ey birodar, aziz vaqtingizni Allox toatida o'tkazing. Amallaringizni kechiktirib, dangasalik kilmang. Kabrga kirgunicha operatsiyalarini amalga oshirish uchun solib yashagan kishilardan bulib kolgang. Amallarni payg'amashga topshirish go'yo bir kilichdirki, bandani Robbisining toatida vaqtini o'tkazishdan kesib qo'ydi. Siz esa ey birodar, uning kurboniga aylanib kolishdan ehtiyot byling!